

Sygn. akt **IC 326/21**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **17 maja 2021 roku**

Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: Asesor Sądowy Michał Maj

Protokolant: Elżbieta Oleszkiewicz

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **22 kwietnia 2021 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **K. P.**

przeciwko **(...) spółce akcyjnej z siedzibą w W.**

o zapłatę

1. zasądza od pozwanego **(...) spółki akcyjnej z siedzibą w W.** na rzecz powódki **K. P.** kwotę **38.909,90 zł (trzydzieści osiem tysięcy dziewięćset dziewięć złotych 90/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **15 sierpnia 2019 roku** do dnia zapłaty,
2. oddała powództwo w pozostałej części,
3. zasądza od pozwanego **(...) spółki akcyjnej z siedzibą w W.** na rzecz powódki **K. P.** kwotę **6.117 zł (sześć tysięcy sto siedemnaście złotych)** tytułem zwrotu kosztów procesu,
4. nakazuje pobrać od pozwanego **(...) spółki akcyjnej z siedzibą w W.** na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Rejonowego dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie kwotę **3.600,90 zł (trzy tysiące sześćset złotych 90/100)** tytułem kosztów sądowych poniesionych tymczasowo przez Skarb Państwa.

Sygn. akt **IC 326/21**

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 2.07.2019 r. (k. 2) powódka K. P. (dalej: powód, powódka, strona powodowa, kredytobiorca, konsument) wniosła o zasądzenie na jej rzecz od (...) spółki akcyjnej z siedzibą w W. (dalej: pozwany, strona pozwana, pozwany bank, bank) kwoty 38.909,90 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 19.05.2019 r. do dnia zapłaty z tytułu nieważności umowy o kredyt hipoteczny zawartej z pozwanym przez powódkę nr (...) z dnia 31.08.2006 r., ewentualnie w przypadku nie uznania powyższego żądania za uzasadnione o zasądzenie od pozwanego na rzecz powódki kwoty 63.680,26 zł wskutek uznania niektórych zapisów umowy kredytowej za bezskuteczne wobec powódki z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu r. do dnia zapłaty.

Uzasadniając powyższe żądanie powódka wskazała, że w okresie do dnia 10.03.2019 r. uiściła na rzecz pozwanego kwotę 263.909,90 zł tytułem spłaty rat wynikających z umowy kredytu z dnia 31.08.2006 r., natomiast kwota kredytu, którą otrzymała od banku wynosiła 225.000 zł, a wobec nieważności umowy kredytu żąda od pozwanego zwrotu różnicy pomiędzy tymi kwotami wynoszącej 38.909,90 zł. Natomiast w razie uznania, że umowa kredytu nie jest nieważna, ale zawiera niedozwolone postanowienia umowne, prawidłowa wysokość rat kredytu (obliczona z pominięciem niedozwolonych postanowień umownych) wynosi kwotę 200.229,64 zł, wobec czego doszło do pobrania przez pozwanego nienależnego świadczenia w wysokości 63.680,26 zł, którego domaga się powódka (k. 2-13).

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa.

Pismem procesowym z dnia 7.10.2020 r. powódka rozszerzyła powództwo ewentualne w ten sposób, że w miejsce poprzedniej kwoty 63.680,26 zł wniosła o zasądzenie od pozwanej na jej rzecz kwoty 66.643,39 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty (k. 475).

W piśmie procesowym z dnia 9.03.2021 r. powódka sprecyzowała, że żądaniem pozwu objęto zwrot nadpłaty (ewentualnie całości rat) za okres od dnia 10.10.2006 r. do dnia 10.03.2019 r. (k. 527).

Na terminach rozprawy w dniach 24.03.2021 r. (k. 540) i 22.04.2021 r. (k. 550) strony podtrzymały dotychczasowe stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 5.08.2002 r. powódka zawarła z (...) spółką akcyjną z siedzibą w W. umowę kredytu hipotecznego nr (...) (umowa była datowana na 15.07.2002 r., ale została podpisana w dniu 5.08.2002 r.). Na podstawie tej umowy bank zobowiązał się oddać do dyspozycji powódki kwotę w wysokości 66.200 euro na warunkach określonych w umowie, a powódka zobowiązała się do wykorzystania kredytu zgodnie z postanowieniami umowy, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w terminach oznaczonych w umowie oraz zapłaty bankowi prowizji i innych należności wynikających z umowy (§ 1 ust. 1). Kredyt przeznaczony była na pokrycie części kosztów kupna nieruchomości mieszkalnej opisanej w załączniku A (§ 1 ust. 2). Z zastrzeżeniem postanowień § 11 ust. 2, wypłata kredytu następowała w złotych polskich, jednorazowo w terminie 3 dni roboczych od dnia otrzymania przez bank wniosku o wypłatę, sporządzonego prawidłowo przez kredytobiorcę na formularzu (§ 2 ust. 1). DO wyliczenia wypłaconej kwoty stosowany był średni kurs złotego do euro podany w Tabeli kursów NBP obowiązujący w dniu wypłaty (§ 2 ust. 3). Oprocentowanie kredytu na dzień sporządzenia umowy wynosiło 7,9% w skali roku i było równe Podstawowej Stopie Procentowej (...) S.A. dla kredytów i pożyczek hipotecznych udzielanych w euro – zwanej dalej „PSP (...)”, z uwzględnieniem postanowień załącznika A. Oprocentowanie podlegało zmianie w terminach i wysokości zgodnych ze zmianą PSP (...). PSP (...) określana była przez zarząd banków zależność od poziomu oprocentowania podstawowych stóp procentowych NBP, poziomu rezerw obowiązkowych ustalanych dla banków przez NBP, poziomu oprocentowania lokat międzybankowych oraz poziomu kursu euro stosowanego przez NBP i podawana do wiadomości na tablicy ogłoszeń w siedzibie banku (§ 3 ust. 1). Rozliczenie każdej wypłaconej przez kredytobiorcę kwoty z tytułu należności wobec banku następowało według średniego kursu złotego do euro podanego w Tabeli kursów NBP, obowiązującego w dniu rozliczenia środków (§ 5 ust. 7).

Nieruchomością w rozumieniu postanowień umowy kredytu był lokal mieszkalny nr (...) o pow. 100,10 m.kw położony w W. przy ul. (...) r. (...) którego własnościowe spółdzielcze do lokalu mieszkalnego przysługiwać miało wyłącznie powódce (pkt 1 załącznika A).

Kredyt został uruchomiony w dniu 13.08.2002 r. w kwocie 269.427,38 zł, stanowiącej równowartość kwoty 66.200 EURO (do wyliczenia wypłaconej kwoty zastosowano średni kurs złotego do euro podany w Tabeli kursów NBP z poprzedniego dnia roboczego wynoszący 4,0699 zł).

W dniu 13.04.2004 r. został zawarty aneks do powyższej umowy kredytu, w oparciu o który wysokość oprocentowania kredytu została uzależniona od indeksu LIBOR 3M.

Z początkiem 2006 r. (...) połączył się z (...) tworząc (...) Bank S.A.

Dowód: umowa kredytu – k. 180-187, aneks – k. 188-191, pisma – k. 192-193.

W dniu 8.08.2006 r. powódka złożyła pozwanemu wniosek kredytowy, w którym wniosła o udzielenie kredytu hipotecznego w kwocie 225.000 zł na okres 240 miesięcy w walucie CHF, jako przedmiot zabezpieczenia wskazując prawo odrębnej własności lokalu mieszkalnego nr (...) przy ulicy (...) nr (...) w W..

Powódka wskazała, że prowadzi działalność gospodarczą pod firmą (...) przy ul. (...) w W..

W dniu 8.08.2006 r. strona powodowa złożyła podpis pod oświadczeniem zatytułowanym „oświadczenie dla kredytów i pożyczek hipotecznych (kredyt walutowy)” o treści: „Pracownik (...) SA przedstawił mi w pierwszej kolejności ofertę kredytu/pożyczki hipotecznej w polskim złotym. Po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowałem, iż dokonuję wyboru oferty kredytu/pożyczki hipotecznej denominowanej w walucie obcej mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wzrost całego zadłużenia. Ponadto zostałem poinformowany przez pracownika (...) SA o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej polegającej na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu/pożyczki hipotecznej oraz wzrost zaciągniętego zobowiązania. Jestem świadomy ponoszenia obu rodzajów ryzyk, związanych z wybranym przeze mnie produktem kredytowym. Pracownik (...) SA poinformował mnie również o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu raty kapitałowo-odsetkowej. Informacje te zostały mi przedstawione w postaci symulacji wysokości rat kredytu.”

Powyższe oświadczenie i wniosek kredytowy zostały podpisane także przez I. P. – doradcę (...) S.A.

Dowód: wniosek kredytowy – k. 196-198, oświadczenie – k. 199.

W dniu 14.08.2006 r. pozwany bank ustalił maksymalną standardową kwotę kredytu na kwotę 268.414,52 zł.

Dowód: kalkulacja – k. 201

Decyzją z dnia 14.08.2006 r. pozwany zaakceptował wniosek kredytowy powódki.

Dowód: decyzja kredytowa – k. 202-203.

W dniu 31.08.2006 r. strony zawarły umowę nr (...) o kredyt hipoteczny (...) waloryzowany kursem CHF.

Celem kredytu było refinansowanie kredytu hipotecznego udzielonego przez (...) (obecnie (...) Bank S.A.) zgodnie z umową nr (...) z dnia 15.07.2002 r. (§ 1 ust. 1). Pozwany bank udzielił kredytu w kwocie 225.000 zł (§ 1 ust. 2) na okres 240 miesięcy, tj. od dnia 31.08.2006 r. do dnia 10.09.2026 r. (§ 1 ust. 4), w systemie spłaty równych rat kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 5). Na dzień wydania decyzji kredytowej oprocentowanie kredytu w stosunku rocznym wynosiło 2,20 %, po upływie 12 miesięcy od dnia uruchomienia kredytu oprocentowanie kredytu ulegało podwyższeniu o 0,90 p.p. (§ 1 ust. 8).

Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej (§ 10 ust. 1. Zmiana wysokości oprocentowania kredytu mogła nastąpić w przypadku zmiany stopy referencyjnej określonej dla danej waluty oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej), którego waluta jest podstawą waloryzacji (§ 10 ust. 2).

Kredyt miał być spłacany w miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych, zgodnie z harmonogramem spłat (§ 11 ust. 1). Harmonogram ten stanowił załącznik do umowy kredytu i był doręczany kredytobiorcy litem poleconym w terminie 14 dni od daty uruchomienia kredytu. Harmonogram spłat był sporządzany w CHF (§ 11 ust. 2).

Kredyt był waloryzowany w walucie CHF (§ 1 ust. 3). Kwota kredytu wyrażona w walucie waloryzacji na koniec dnia 11.08.2006 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej banku wynosiła 93.750 CHF. Kwota ta miała charakter informacyjny i nie stanowiła zobowiązania banku. Wartość rynkowa kredytu wyrażona w walucie obcej w dniu uruchomienia kredytu mogła być różna od podanej (§ 1 ust. 3A). Kwota kredytu wyrażona w walucie CHF była określona na podstawie kursu kupna waluty CHF z tabeli kursowej banku z dnia i godziny uruchomienia kredytu (§ 7 ust. 1 zd. drugie). Raty kapitałowo-odsetkowe spłacane były w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży z tabeli kursowej banku obowiązującego na dzień spłaty z godziny 14:50 (§ 11 ust. 4). Wcześniejsza spłata całości kredytu lub raty kapitałowo-odsetkowej a także spłata przekraczająca wysokość raty powodowała, że kwota

spląty była przeliczana po kursie sprzedaży CHF, z tabeli kursowej Banku, obowiązującym na dzień i godzinę spląty (§ 13 ust. 5).

Wszelkie zmiany umowy wymagały zgody obu stron wyrażonej w formie pisemnej pod rygorem nieważności z zastrzeżeniem § 10 ust. 6 (§ 25).

Integralną część umowy stanowił „Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych (...) Kredytobiorca oświadczył, że zapoznał się z niniejszym dokumentem i uznaje jego wiążący charakter (§ 26 ust. 1).

Kredytobiorca oświadczył, że został dokładnie zapoznany z warunkami udzielania kredytu złotowego waloryzowanego kursem waluty obcej, w tym w zakresie zasad dotyczących spląty kredytu i w pełni je akceptuje. Kredytobiorca był świadomy, że z kredytem waloryzowanym związane jest ryzyko kursowe, a jego konsekwencje wynikające z niekorzystnych wahań kursu złotego wobec walut obcych mogą mieć wpływ na wzrost kosztów obsługi kredytu (§ 29 ust. 1).

Kredytobiorca oświadczył, że został dokładnie zapoznany z kryteriami zmiany stóp procentowych kredytów obowiązującymi w banku oraz zasadami modyfikacji oprocentowania kredytu i w pełni je akceptuje (§ 29 ust. 2).

Dowód: umowa kredytu – k. 48-54, 204-208.

W dacie zawarcia powyższej umowy w pozwanym banku obowiązywał Regulamin udzielania kredytów i pożyczek hipotecznych (...) hipotecznych o następującej treści: W ramach (...) występują dwie różne oferty: a. w złotych, b. w walutach (pkt I.2). Bank udziela kredytów i pożyczek złotych waloryzowanych kursem następujących walut obcych: USD/EUR/CHF lub innych walut obcych wskazanych przez mBank według tabeli kursowej Banku (§ 1 ust. 2). Kredyt waloryzowany udzielany jest w złotych polskich, przy jednoczesnym przeliczeniu na wybraną przez Kredytobiorcę walutę obcą (§ 1 ust. 4). Wysokość każdej raty odsetkowej lub kapitało-odsetkowej kredytu waloryzowanego kursem przyjętej waluty określana jest w tej walucie, natomiast jej spląta dokonywana jest w złotych po uprzednim jej przeliczeniu wg kursu sprzedaży danej waluty, określonym w tabeli kursowej Banku na dzień spląty (§ 24 ust. 2). Wysokość rat odsetkowych i kapitało-odsetkowych kredytu waloryzowanego wyrażona w złotych, ulega comiesięcznej modyfikacji w zależności od kursu sprzedaży waluty, według tabeli kursowej Banku na dzień spląty (§ 24 ust. 3). Kredyt/pożyczka hipoteczna złotowa może być splącana wyłącznie w ratach malejących (§ 25 ust. 1). Kredyt/pożyczka hipoteczna waloryzowana kursem waluty obcej może być splącana w następujących wariantach spląty: 1. raty równe, 2. raty malejące (§ 25 ust. 2). Wcześniejsza spląta całości kredytu lub raty kapitało-odsetkowej kredytu waloryzowanego, a także spląta przekraczająca wysokość raty przeliczana jest po kursie sprzedaży danej waluty, ogłaszanych na dzień spląty (§ 27 ust. 2).

Dowód: pismo okólne nr (...) z dnia 20.12.2004 r. – k. 154, regulamin – k. 155-160 .

Przez „parametry finansowe rynku kapitałowe rynku pieniężnego i kapitałowego pozwany rozumiał: oprocentowanie depozytów i kredytów międzybankowych, ceny i rentowność bonów skarbowych, ceny i rentowność obligacji skarbowych, ceny i rentowność obligacji korporacyjnych, ceny akcji, ceny warrantów, ceny certyfikatów depozytowych, ceny kontraktów forward, ceny kontraktów futures, ceny swapów, ceny instrumentów (...), ceny warunkowych umów odkupu (repo) i ceny opcji.

Dowód: ekspertyza dotycząca oceny zasadności postępowania (...) w zakresie wykonywania umów kredytu hipotecznego tak zwanego „starego portfela” w latach 2004-2012 – k. 365-370.

Tabela kursowa pozwanego banku była tworzona w oparciu o dokumenty wewnętrzne banku, w szczególności procedurę „Tworzenie i zmiany tabel kursów wymiany walut w (...) SA”, która regulowała szczegółowe zasady ustalania kursów walut w pozwanym banku. Wysokość spreadów stosowanych przez bank była ustalana przez wewnętrzny komitet banku i była zatwierdzana przez zarząd. Wewnętrzne procedury banku regulujące zasady tworzenia tabeli kursowej banku i sposób ustalania wysokości spreadu nie były udostępniane klientom banku.

W dniu 1.04.2009 r. weszła w życie zmiana regulaminu pozwanego banku, która doprecyzowała zasady ustalania kursów walut w pozwanym banku. W dniu 1.07.2009 r. pozwany bank ponownie zmienił regulamin, umożliwiając klientom zawieranie aneksów do umów kredytów hipotecznych waloryzowanych kursem waluty obcej, na podstawie których kredytobiorcy uzyskiwali uprawnienie do płacenia rat kredytu bezpośrednio w walucie, do której kredyt był waloryzowany.

Dowód: Tabela kursowa (...) - k. 289-313, pisma okólne i regulaminy – k. 169-179.

Bank wypłacał klientowi kredyt waloryzowany w równowartości złotych polskich wskazanych we wniosku kredytowym. Bank dokonywał przeliczenia tej kwoty na walutę obcą. Przeliczeniem był kurs kupna z momentu wypłaty kredytu. Bank przygotowywał harmonogram spłat dla klienta w danej walucie obcej. Wypłata kredytu następowała po kursie kupna ponieważ bank na rynku międzybankowym dokonywał transakcji wymiany CHF na złotówkę.

W 2006 roku kurs waluty był wyznaczany w oparciu o fakt tworzenia kursu średniego danej waluty, który był przenoszony z zewnętrznych tabel kursowych i bank tworzył kurs kupna i sprzedaży waluty dodając spread. Do chwili obecnej zakres tworzenia tabeli kursowej nie uległ zmianie. W sierpniu 2006 roku bank posługiwał się maksymalnymi kwotami kredytów w złotówce i walucie obcej, które w tamtym okresie były jednakowe.

Pracownicy mieli wymogi wewnętrzne, zgodnie z którymi musieli klientowi udzielić szczegółowych informacji dotyczących mechanizmów funkcjonowania poszczególnych kredytów. Pracownik miał obowiązek wyjaśnić też ryzyka związane z kredytem złotowym jak i waloryzowanym. Pracownik miał obowiązek przekazać i omówić harmonogramy spłat. Klient na etapie złożenia wniosku kredytowego deklarował pisemnie, że jest świadomy ryzyka walutowego przy zawieraniu umowy kredytu waloryzowanego. Klienci mogli zobaczyć historyczne kursy CHF. Pracownik miał obowiązek wskazać, że z wahaniami klient musi się liczyć, ponieważ jest to cecha tego kredytu. Nie informowano o skali wahań, ponieważ nie było żadnej metodologii, która mogłaby przewidzieć skalę i kierunek wahań waluty. Klient nie miał prezentacji na temat, że jeśli kurs wzrośnie o ileś to i rata wzrośnie. Bank sprawdzał obowiązki informacyjne pracowników jak i pośredników. Odbywało się to poprzez cykliczne audyty, które na zlecenie banku prowadziła zewnętrzna firma.

Pracownicy nie otrzymywali żadnych profitów, jeśli ich klienci wybierali kredyty waloryzowane. Dla banku nie miało znaczenia, czy klient dokona wyboru produktu złotowego, czy waloryzowanego, ponieważ dla banku najważniejsza jest marża.

Klient na każdym etapie procedury mógł zmienić walutę waloryzacji albo zmienić kredyt na kredyt złotowy.

Od 2009 roku bank zaoferował klientom możliwość spłaty kredytu bezpośrednio w walucie waloryzacji, dotyczyło to też wcześniej zawartych kredytów.

W 2006 roku, jak i w innych latach klient mógł negocjować umowę kredytową w każdym jej zakresie.

Klient mógł otrzymać wzór umowy kredytowej, taki wzorzec też był publikowany w tym okresie na stronie internetowej banku.

Spread był przychodem banku, a pierwotnie częścią kursu kupna i sprzedaży. Z tego przychodu bank opłacał swoje koszty, które ponosił na rynku międzybankowym.

Dowód: zeznania świadka M. D. – k. 385-386.

Pozwany bank oferował klientom kredyt złotowy albo indeksowany do waluty obcej. Bank nie posiadał w ofercie kredytów walutowych ani denominowanych w walucie obcej). Pracownicy banku nie wyjaśniali kredytobiorcom, na czym polegają różnice pomiędzy kredytem złotowym, walutowym, indeksowanym do waluty obcej i denominowanym do waluty obcej.

„Oświadczenie dla kredytów i pożyczek hipotecznych” (k. 199) stanowiło standardowe oświadczenie przedstawiane do podpisania każdemu klientowi banku zawierającemu umowę kredytu indeksowanego do waluty obcej. Bank wymagał, aby klient podpisał ten dokument przed zawarciem umowy kredytu. Nie są znane przyczyny, dla których w oświadczeniu tym wskazano na kredyt „walutowy”, a następnie „denominowany”.

Postanowienia zawarte w § 7 ust. 1, § 10 ust. 2, § 11 ust. 4 i § 13 ust. 5 umowy kredytu z dnia 31.08.2006 r. pochodziły z wzorca umownego stosowanego przez pozwanego bank w 2006 r. Bank nie wykluczał możliwości negocjowania tych postanowień. W historii banku zdarzyły się negocjacje postanowień o treści odpowiadającej § 7 ust. 1, § 11 ust. 4 i § 13 ust. 5 umowy kredytu z dnia 31.08.2006 r., natomiast nigdy nie zdarzyły się negocjacje postanowienia odpowiadającego § 10 ust. 2 tej umowy. Natomiast powódka nie negocjowała postanowień umowy kredytu.

Pozwany bank stosował formułę oprocentowania kredytów indeksowanych do CHF zawartą w § 10 ust. 2 umowy w przypadku wszystkich kredytów tego typu w sierpniu 2006 r. i zawarcie w tym czasie umowy kredytu o innej formule oprocentowania (w szczególności opartej o stawkę referencyjną LIBOR CHF) nie było możliwe, nie było także możliwe indywidualne wynegocjowanie innego sposobu oprocentowania kredytu. Pozwany bank wprowadził możliwość oprocentowania kredytu indeksowanego do CHF w oparciu o wskaźnik LIBOR CHF 3 M powiększony o marżę pod koniec 2006 r.

Bank dokonywał zmian wysokości oprocentowania kredytu powódki i umów kredytu o analogicznym brzmieniu w oparciu o parametry w postaci wskaźnika LIBOR CHF, wysokość oprocentowania kredytów i depozytów, ceny opcji i akcji w (...), ceny bonów skarbowych, (...) i inne parametry. Decyzję o zmianie oprocentowania kredytu podejmował zarząd banku w oparciu o rekomendacje pracowników i dyrektorów działu analiz i działu kredytów hipotecznych.

Klienci banku nie byli informowani o tym, kto podejmuje decyzję o zmianie oprocentowania kredytów. Klientom banku nie opisywano ani nie wyjaśniano parametrów finansowych, o których było mowa w § 10 ust. 2 umowy kredytu (lub jej odpowiednikach). Klienci banku nie byli informowani o sposobie tworzenia tabeli kursowej banku.

Pracownicy banku przedstawiali klientom historyczny wykres kursu CHF/PLN za okres 2 lat wstecz oraz symulację wysokości rat kredytu zakładającą, że kurs oprocentowanie kredytu i kurs walutowy nie ulegną zmianie. Klientom nie przedstawiano symulacji rat kredytu w scenariuszach, w których oprocentowanie kredytu albo kurs CHF/PLN uległyby zmianie w przyszłości. Klienci banku nie byli informowani, w jaki sposób mogą ograniczyć swoje ryzyko kursowe. W praktyce klient mógł się zabezpieczyć przed niekorzystną zmianą kursu CHF/PLN tylko w ten sposób, że kupowałby z wyprzedzeniem franki szwajcarskie do spłaty przyszłych rat kredytu, ale bank nie informował klientów o takiej możliwości.

W 2006 r. bank nie przewidywał dla klientów możliwości wypłaty kredytu albo jego spłaty bezpośrednio w walucie CHF. Również indywidualne wynegocjowanie takiej ewentualności nie było możliwe.

Dowód: zeznania świadka M. D. – k. 540-542.

W 2006 r. doradca finansowy w (...) nakłonił powódkę, aby zmieniała dotychczasowy kredyt na kredyt o lepszych warunkach, który oferował pozwany bank. W poprzednim kredycie oprocentowanie było dla powódki bardzo wysokie i chciała ona wziąć kolejny kredyt w złotych, który pokryłby poprzedni kredyt. Doradca z (...) namówił powódkę na wzięcie kredytu waloryzowanego we frankach szwajcarskich. W 2006 r. powódka pracowała jako lekarz. Doradca tłumaczył powódce, że frank szwajcarski jest stabilną walutą na rynku światowym. Powódki nikt mnie nie poinformował o wysokim ryzyku, które jest związane ze wzrostem kursu franka, natomiast doradca finansowy powiedział, że wahnięcia wysokości rat kredytu mogą wynosić 20-30 złotych. Powódka zaufała doradcy finansowemu. Przed zawarciem umowy miały miejsce dwa spotkania. Powódka pytała, czy może wziąć umowę do domu, żeby się z nią zapoznać albo dostać jej projekt e-mailem, ale została poinformowana, że ta umowa jest szablonowa i nic w niej nie można negocjować. Powódce nie udzielono mi informacji, jak ma wyglądać przeliczenie kredytu. Powódka została zapewniona, że zaciąga bezpieczny kredyt. Doradca nie przedstawił powódce warunków kredytu złotowego. Pracownik

banku zapewnił powódkę, że kredyt w pozwanym banku jest najbardziej korzystny na rynku. Powódce nie pokazano, jak kształtował się kurs franka szwajcarskiego w przeszłości. Doradca finansowy ani pracownik banku nie proponowali powódce kredytu złotówkowego, natomiast została ona poinformowana, że kredyt złotowy jest niekorzystny dla niej. Powódce nie przedstawiono symulacji, która obrazowałaby cały okres kredytowania. Powódka wyraża zgodę na ewentualne stwierdzenie nieważności umowy.

Dowód: przesłuchanie powódki – k. 472-473.

Pracownicy pozwanego banku nie przedstawili powódce historycznego wykresu kursu CHF/PLN ani symulacji obrazującej skutki wzrostu tego kursu w przyszłości. Pracownicy pozwanego banku i (...) S.A. zapewniali powódkę, że kurs CHF/PLN nie może zmienić się gwałtownie, ponieważ gospodarka (...) jest stabilna, a wysokość raty kredytu może zmienić się maksymalnie o 50 zł.

Powódka nie została poinformowana o ryzyku kursowym wiążącym się z zawartą przez nią umową kredytu ani o możliwości ograniczenia tego ryzyka.

Powódka nie została poinformowana, w jaki sposób jest tworzona tabela kursowa pozwanego banku, ani w oparciu o jakie czynniki bank zmienia oprocentowanie kredytu.

W 2006 r. powódka posiadała wykształcenie medyczne, pracowała jako lekarz, nie posiadała wykształcenia prawniczego ani ekonomicznego, ani nie miała żadnego doświadczenia zawodowego w zakresie pracy w banku lub innej instytucji finansowej. W dacie zawarcia umowy kredytu powódka prowadziła działalność gospodarczą (samozatrudnienie jako lekarz), ale pod innym adresem niż adres kredytowanej nieruchomości. W późniejszym czasie powódka zarejestrowała swoją działalność gospodarczą pod adresem tej nieruchomości, ale faktycznie nigdy pod tym adresem nie prowadziła działalności gospodarczej, a w szczególności nie świadczyła tam żadnych usług medycznych.

Powódka nie negocjowała treści umowy kredytu. Powódka chciała negocjować umowę, ale została poinformowana, że próby negocjacji nic nie wniosą i nie mają sensu, a powódka może tylko zgodzić się na umowę o treści zaproponowanej przez bank albo zrezygnować z kredytu.

Powódka rozumie prawne i finansowe konsekwencje nieważności umowy kredytu, akceptuje je i wyraża zgodę na uznanie umowy kredyt za nieważną.

Dowód: przesłuchanie powódki – k. 542.

Kredyt został uruchomiony w dniu 7.09.2006 r. kwotą 225.000 zł.

Dowód: potwierdzenie – k. 211.

W harmonogramach spłat kredytu z dnia 7.09.2006 r. i 10.11.2006 r. wskazano, że walutą kredytu jest CHF, kwota kredytu wynosi 91.277,89 CHF, oprocentowanie nominalne kredytu wynosi 2,20%, okres kredytowania wynosi 20 lat, a kredyt jest spłacany w 240 miesięcznych ratach kapitałowo-odsetkowych.

Dowód: harmonogram spłat kredytu – k. 56-64, 212-217.

Łączna kwota rat kapitałowo-odsetkowych uiszczonych z tytułu umowy kredytu zawartej przez strony w okresie od dnia 10.10.2006 r. do dnia 18.01.2019 r. wynosi 263.686,68 zł.

Łączna kwota rat kapitałowo-odsetkowych z tytułu umowy kredytu zawartej przez strony w tym czasie przy uwzględnieniu, że stron nie wiążą § 7 ust. 1 i § 11 ust. 4 umowy kredytu wynosi 197.143,29 zł. Różnica pomiędzy opłaconymi ratami z tytułu umowy kredytu zawartej przez strony w tym czasie, a ratami kredytu należnymi przy uwzględnieniu, że stron nie wiążą powyższe postanowienia umowne wynosi 66.543,39 zł.

Łączna kwota rat kapitałowo-odsetkowych z tytułu umowy kredytu zawartej przez strony w tym czasie przy założeniu, że kwota kredytu i wysokość rat są waloryzowane średnim kursem franka szwajcarskiego ogłaszanego przez NBP na dzień każdej operacji finansowej wynosi 252.332,54 zł. Różnica pomiędzy opłaconymi ratami z tytułu umowy kredytu zawartej przez strony w okresie w tym czasie a ratami kredytu należnymi przy założeniu, że kwota kredytu i wysokość rat są waloryzowane średnim kursem franka szwajcarskiego ogłaszanego przez NBP na dzień każdej operacji finansowej wynosi 11.354,14 zł.

Dowód: historia kredytu – k. 23-31, elektroniczne zestawienie operacji – k. 32-38, opinia biegłego sądowego K. N. – k. 414-446, opinia uzupełniająca – k. 477-486.

Sąd dokonał następującej oceny dowodów:

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wyżej wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez żadną ze stron.

Sąd dopuścił i przeprowadził dowód z zeznań świadka i przesłuchania stron z ograniczeniem do przesłuchania strony powodowej, na podstawie których dokonał ustaleń faktycznych wobec uznania, że zeznania świadka i wyjaśnienia powódki były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałym zgromadzonym w sprawie materiale dowodowym. Sąd miał przy tym na uwadze, że procedura informowania o ryzyku kursowym została przedstawiona przez różny sposób przez świadka i powódkę, niemniej jednak wynikało to z tego, że świadek posiadał informacje o ogólnym modelu udzielania informacji przez pracowników banku, natomiast nie uczestniczył w zawarciu umowy z powódką. Wobec tego Sąd dokonał ustaleń dotyczących konkretnego przebiegu zawarcia umowy z powódką właśnie na podstawie jej zeznań, skoro była ona osobą bezpośrednio uczestniczącą w tym zdarzeniu. Jednocześnie powód nie wnosił o przesłuchanie żadnego z pracowników banku uczestniczących w zawarciu z powódką rzeczonyj umowy.

Sąd oparł się również na opinii biegłego sądowego, która została sporządzona w sposób rzetelny oraz udzieliła precyzyjnej i jednoznacznej odpowiedzi na pytania zadane przez Sąd. Prawidłowość obliczeń dokonanych przez biegłego nie budziła wątpliwości Sądu, jak też nie była kwestionowana przez strony. Na skutek zgłoszonych do opinii zarzutów biegły sporządził opinię uzupełniającą, której strony nie kwestionowały.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne niemal w całości. Sąd uwzględnił powództwo zgłoszone w pierwszej kolejności w całości co do należności głównej oraz w części co do należności odsetkowej. Powództwo główne powódki jest zasadne, ponieważ umowa kredytu zawarta przez strony jest nieważna z kilku niezależnych od siebie przyczyn, które zostaną omówione poniżej.

1. Sprzeczność umowy kredytu z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.)

Umowa jest w całości nieważna na podstawie art. 58 § 2 k.c., z uwagi na jej sprzeczność z zasadami współżycia społecznego wynikającą ze sposobu, w jaki została zawarta. Jako naganną należy ocenić już sytuację, w której powódce nie pozwolono na uprzednie zapoznanie się z projektem umowy ani na zabranie go do domu w celu zapoznania się z nim i przeanalizowania go. Przede wszystkim istotne jest, że zawarcie umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej wiązało się z powstaniem po każdej ze stron ryzyka kursowego, polegającego na tym, że znaczna zmiana kursu walut mogła prowadzić do istotnej zmiany wysokości zobowiązania strony, przy czym skala tego ryzyka była nieograniczona. Pozwany bank zabezpieczał się przed tym ryzykiem stosownymi transakcjami (których koszty były pokrywane ze spreadów pobieranych od kredytobiorców), natomiast kredytobiorca nie miał już takiej możliwości. W tej sytuacji należało wymagać od banku, będącego profesjonalistą, udzielenia stosowanych informacji i pouczeń konsumentowi, który był stroną słabszą i gorzej zorientowaną w funkcjonowaniu rynku finansowego. Bank jednak zaniechał dopełnienia tego obowiązku. Brak było pouczenia o realnych skutkach znacznego zmiany kursu waluty obcej, w szczególności o tym, że skala ryzyka kursowego jest nieograniczona, a kredytobiorca w praktyce nie ma

żadnej możliwości zabezpieczenia się przed tym ryzykiem. Bank zaniechał przedstawienia kredytobiorcy symulacji ukazującej wpływ wzrostu kursu waluty obcej na wysokość rat kredytu i wysokość zadłużenia kredytowego, a nawet przedstawienia wykresu obrazującego stosunek kursu CHF/PLN we wcześniejszych latach. Co więcej, pracownicy pozwanego banku zachęcali powódkę do zaciągnięcia kredytu powiązanego z walutą obcą, informując, że uzyskanie przez niego kredytu złotowego jest niekorzystne i nie przedstawiając oferty takiego kredytu. Pracownicy pozwanego banku wręcz zapewniali, że frank szwajcarski jest stabilną. Powyższe zaniechania informacyjne są szczególnie istotne, jeśli wziąć pod uwagę indywidualną sytuację powódki, który w chwili zawarcia umowy kredytu nie posiadała żadnego wykształcenia z zakresu prawa i ekonomii, nie miała doświadczenia zawodowego z pracy banku albo innych instytucjach finansowych, a ponadto nie posiadała żadnych dochodów ani oszczędności w CHF. Powyższej oceny nie zmienia okoliczność, że uprzednio powódka zawarła umowę kredytu powiązaną z walutą obcą w innym banku, ponieważ brak jest dowodu na okoliczność, że zawierając tę umowę została właściwie pouczona o ryzyku kursowym. Podobne zapatrywanie zostało już wyrażone w orzecznictwie.¹

2. Nieważność umowy z uwagi na sprzeczność z ustawą § 10 ust. 2 umowy (art. 76 pkt 1 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 58 § 3 k.c.)

Zgodnie z § 10 ust. 1 umowy kredytu, oprocentowanie kredytu jest zmienne. Rozwiązanie takie bez wątplenia jest dopuszczalne, co wynika wprost z art. 69 ust 2 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, przewidującego, że umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, jak również z art. 76 pkt 1 tej ustawy, zgodnie z którym zasady oprocentowania kredytu określa umowa kredytu, z tym że w razie stosowania stopy zmiennej należy określić w umowie kredytowej warunki zmiany stopy procentowej kredytu.

W świetle brzmienia przytoczonego art. 76 pkt 1 Prawa bankowego nie budzi wątpliwości, że określenie warunków zmiany oprocentowania kredytu powinno być precyzyjne i konkretne. Należy bowiem podzielić stanowisko, że w świetle brzmienia tego przepisu „zapis dot. zasad zmiany oprocentowania kredytu musiał być bezwzględnie jednoznaczny, tj. dopuszczający tylko jedną możliwą interpretację, niebudzący wątpliwości, dokładnie określony, oczywisty.”² Tym samym niejednoznaczne określenie zasad zmiany oprocentowania kredytu, w szczególności dające w tym zakresie swobodę jednej ze stron umowy, należy uznać za sprzeczne z tym przepisem, a wobec tego sprzeczne z ustawą (art. 58 § 3 k.c.).

W ocenie Sądu tzw. klauzula zmiennego oprocentowania zawarta w § 10 ust. 2 umowy kredytu jest sprzeczna z art. 76 pkt 1 Prawa bankowego, co wynika z tego, że postanowienie to zostało skonstruowane w taki sposób, że nie jest możliwe precyzyjne określenie, jakie konkretnie czynniki mogą stanowić podstawę zmiany oprocentowania.

Nieprecyzyjne jest już odesłanie do „stopy referencyjnej dla danej waluty”, choć nietrudno domyślić się, że pozwany bank miał w tym względzie na myśli wskaźnik LIBOR CHF (choć nie sposób ustalić, czy chodziło o wysokość tego wskaźnika dla okresów trzymiesięcznych czy innych). Jednak dalsza część analizowanego postanowienia umownego jest jeszcze bardziej nieprecyzyjna. Nie jest bowiem możliwe jednoznaczne określenie, co należy rozumieć przez „parametry finansowe rynku pieniężnego i kapitałowego”. Stanowisko, że katalog tych parametrów jest zamknięty i ściśle określony nie znajduje potwierdzenia ani w materiale dowodowym ani w wiedzy powszechnej. Co więcej, nawet gdyby przyjąć, że katalog tych parametrów rzeczywiście ma zamknięty charakter, to od pozwanego jako profesjonalisty należałoby oczekiwać, aby w umowie lub przynajmniej regulaminie wymienił i przedstawił definicję każdego z tych parametrów. Nie sposób bowiem domagać się od konsumenta nieposiadającego wykształcenia ekonomicznego, aby był w stanie samodzielnie stwierdzić, co kryje się pod pojęciem „parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego”.

Jednakże nawet gdyby przyjąć, że przez powyższe pojęcie rzeczywiście należało rozumieć katalog parametrów wskazywanych przez pozwanego (w szczególności ceny akcji i instrumentów finansowych), to i tak katalog ten był określony nazbyt ogólnie na potrzeby ustalenia zmiany oprocentowania umowy kredytu. Tytułem przykładu należy wskazać, że w pojęciu cen akcji krajów Unii Europejskiej i Szwajcarii obejmuje w istocie ceny milinów spółek akcji

zarejestrowanych w każdym z powyższej grupy 29 krajów. Natomiast wskazanie na ceny pochodnych instrumentów finansowych (opcji, swapów i kontraktów terminowych) dotyczy olbrzymiej liczby transakcji. Skoro zaś w umowie kredytu nie zostały określone jakiegokolwiek kryteria doboru akcji, obligacji, innych instrumentów finansowych itd., oznacza to że w istocie katalog parametrów, od których była uzależniona możliwość zmiany oprocentowania jest praktycznie nieograniczony.

W konkluzji powyższego należy stwierdzić, że katalog czynników pozwalających pozwanemu zmienić oprocentowanie kredytu został określony w taki sposób, że dokonanie zmiany oprocentowania było w rzeczywistości możliwe w każdym czasie. W istocie bowiem zmiana kursu akcji dowolnej spółki w dowolnym z krajów Unii Europejskiej lub Szwajcarii formalnie dawałaby pozwanemu podstawę do podjęcia decyzji o zmianie oprocentowania.

W dalszej kolejności należy wskazać, że analizowane postanowienie umowne nie określało w żaden sposób, jak zmiana stopy referencyjnej lub parametrów ekonomicznych miała wpłynąć na rozmiar (kierunek i zakres) zmiany oprocentowania. Brak takiego określenia w praktyce powodował, że w praktyce np. spadek stawki LIBOR 3M CHF o jeden punkt procentowy dawał pozwanemu prawo do obniżenia oprocentowania kredytu o jeden punkt procentowy, lecz zarazem mógł on nie zmieniać oprocentowania kredytu w ogóle, a wręcz mógł go podwyższyć o jeden punkt procentowy albo o dowolną inną wartość. Brzmienie analizowanego postanowienia dawało bowiem pozwanemu prawo do zmiany oprocentowania kredytu w dowolny sposób i o dowolną wartość.

Podsumowując, klauzula zmiennego oprocentowania została przez pozwanego skonstruowana w taki sposób, że w jej treści nie tylko jest nieprecyzyjna i niezrozumiała, ale przede wszystkim daje ona pozwanemu swobodne prawo decydowania o zmianie oprocentowania kredytu w dowolnym czasie, w dowolny sposób i o dowolną wartość. Tym samym omówione postanowienie umowne jest sprzeczne z art. 76 pkt 1 Prawa bankowego, a nawet gdyby przyjąć, że jest inaczej, to należy uznać, że postanowienie to przynajmniej zmierza do obejścia tego przepisu, skoro jego celem jest przyznanie pozwanemu bankowi uprawnienia do dowolnej zmiany wysokości oprocentowania kredytu. Powyższe stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie.³

Istotnym jest tutaj, że tożsame postanowienia były zawarte w każdej umowie kredytu hipotecznego zawieranej przez pozwanego bank przed IV kwartałem 2006 r. (tzw. „umowy starego portfela (...) S.A.”). Negocjowanie treści tych postanowień oraz dokonanie ich zmiany albo usunięcia było z góry wykluczone przez pozwanego bank przed IV kwartałem 2006 r. Analiza orzecznictwa dotyczącego umów kredytu pozwanego zawieranych do IV kwartału 2006 r. prowadzi do tożsamego wniosku. Jedynie tytułem przykładu można wskazać na wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 17 października 2016 r.⁴, który dotyczył 20 różnych umów kredytu hipotecznego zawartych przez pozwanego bank, z których każda zawierała postanowienie o treści „Zmiana wysokości oprocentowania kredytu może nastąpić w przypadku zmiany stopy referencyjnej określonej dla danej waluty oraz zmiany parametrów finansowych rynku pieniężnego i kapitałowego w kraju (lub krajów zrzeszonych w Unii Europejskiej), którego waluta jest podstawą waloryzacji” w § 10 ust. 2 § 11 ust. 2. Postanowienie o tożsamej treści znajdowało się również w każdej z umów zawartych w latach 2003-2006 z przez pozwanego 1.247 osobami, których to umów dotyczy postępowanie grupowego toczącego się przeciwko pozwanemu.⁵ Tym samym jest oczywiste, że pozwanego bank nie zgodziłby się na zawarcie umowy kredytu nie zawierającej postanowienia takiego jak w treści § 10 ust. 2. Tym samym, z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana, a tym samym cała umowa kredytu jest nieważna z mocy art. 58 § 3 k.c.

Przedstawione stanowisko znajduje poparcie w orzecznictwie, w którym wielokrotnie uznawano za nieważne umowy kredytu zawierające klauzulę zmiennego oprocentowania o tożsamej treści,⁶ a pogląd ten został zaaprobowany również w literaturze.⁷

3. Nieważność umowy z uwagi na niedozwolony charakter umowny § 10 ust. 2 umowy (art. 385¹ § 1 k.c.) prowadzący do sprzeczności umowy z ustawą (art. 69 art. ust. 2 pkt 5 ustawy Prawo bankowe w zw. z art. 58 § 1 k.c.)

W ocenie Sądu § 10 ust. 2 umowy kredytu jest sprzeczny z ustawą, tj. art. 76 pkt 1 prawa bankowego, a przynajmniej zmierza do obejścia tego przepisu. Natomiast w razie przyjęcia odmiennej oceny, należy przyjąć, że postanowienie to co najmniej stanowi niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c.

Umowa kredytu została zawarta przez kredytobiorcę będącą konsumentem z pozwanym będącym przedsiębiorcą. Brak jest dowodu, aby zawarcie umowy kredytu było związane bezpośrednio z działalnością gospodarczą strony powodowej, wobec czego należy uznać, że jest ona konsumentem w rozumieniu art. 22¹ k.c. Okoliczność zarejestrowania działalności gospodarczej przez powódkę w kredytowanej nieruchomości nie ma tutaj znaczenia, skoro oceny, czy umowa ma charakter konsumencki, należy dokonywać na według stanu z chwili jej zawarcia, natomiast nawet późniejsza utrata statusu konsumenta nie zmienia faktu, że w dacie zawarcia kredytobiorca był konsumentem. Co więcej, sama tylko rejestracja działalności gospodarczej pod adresem nieruchomości nie świadczy o tym, aby umowa kredytu była bezpośrednio związana w prowadzoną działalnością gospodarczą, skoro rejestracja miała charakter wyłącznie ewidencyjny, a sama działalność gospodarcza była faktycznie prowadzona pod innym adresem.

Pozwany nie wykazał, aby doszło do indywidualnego uzgodnienia treści umowy z konsumentem. Co więcej, specyficzna konstrukcja tej klauzuli w ogóle wykluczała możliwość prowadzenia negocjacji jej treści. Sąd miał przy tym na uwadze, że wysokość pierwotnego oprocentowania kredytu (§ 1 ust 8 umowy), nawet gdyby została wynegocjowana przez kredytobiorcę, to nie miałaby żadnego wpływu na klauzulę zmiennego oprocentowania, zawartą w innym postanowieniu umownym i dotyczącym nie konkretnej wysokości oprocentowania na początku umowy, ale warunków późniejszej zmiany tego oprocentowania, które w żadnym zakresie nie odbiegały od warunków przewidzianych przez pozwanego bank we wzorcu umownym.

Postanowienie zawarte w § 10 ust. 2 umowy jest głównym świadczeniem umowy kredytu, jako że jest ściśle powiązane z wysokością oprocentowania kredytu, które z kolei stanowi istotę tej umowy. Wyrażona ocena nie wyklucza jednak możliwości uznania kwestionowanego postanowienia za abuzywne, ponieważ ma ono charakter niejasny, niejednoznaczny i nieprecyzyjny, gdyż nie wynika z niego, kiedy, w jaki sposób i z jakich przyczyn oprocentowanie kredytu ulega zmianie.

Za oceną, że klauzula zmiennego oprocentowania kształtuje prawa i obowiązki konsumenta rażąco naruszając jego interesy, przemawiają okoliczności wskazane już we wcześniejszej części uzasadnienia. Postanowienie umowne zostało sformułowane w sposób tak dalece niejasny i nieprecyzyjny, że w rzeczywistości nie jest możliwe stwierdzenie, jakie konkretnie okoliczności mają uzasadniać zmianę wysokości oprocentowania kredytu. Postanowienie nie wyjaśnia również, jaki konkretnie wpływ ma mieć zmiana wskazanych w nim parametrów na skalę zmiany wysokości oprocentowania. Przede wszystkim zaś postanowienie umowne oznacza w praktyce, że pozwany bank posiada pełną dowolność w zakresie określania wysokości oprocentowania kredytu i może je zmienić w każdej chwili i do dowolnej wysokości. W konsekwencji więc bank może określić wysokość świadczenia, które ma spełnić kredytobiorca. Tak daleko idące uprawnienie banku niewątpliwie mieści się w pojęciu ukształtowania praw i obowiązków sprzecznie z dobrymi obyczajami i w sposób oczywisty rażąco narusza interesy konsumenta.

W konsekwencji, § 10 ust. 2 umowy stanowi niedozwolone postanowienie umowne, które nie wiąże konsumenta. Jednocześnie, niedozwolonego charakteru nie posiada postanowienie umowy, przewidujące, że oprocentowanie kredytu jest zmienne (§ 10 ust. 1). W umowie kredytu, której oprocentowanie jest zmienne, powinny być określone warunki zmiany oprocentowania, co wynika wprost z art. 69 ust. 2 pkt 5 ustawy Prawo bankowe. Skoro jednak klauzula zmiennego oprocentowania nie obowiązuje (wskutek uznania jej za nieważną, a przynajmniej abuzywną), to prowadzi to do sytuacji, w której oprocentowanie jest zmienne, ale warunki zmiany oprocentowania nie są określone. Tym samym umowa ta jest wewnętrznie sprzeczna, a jej treść zawiera nienaprawialną wadę konstrukcyjną. Określenie zmiany oprocentowania stanowi – jak wskazano wcześniej – świadczenie główne umowy, a jednocześnie element przedmiotowo istotny tej umowy, bez którego umowa nie może funkcjonować. Przede wszystkim zaś brak określenia warunków zmiany oprocentowania kredytu jest wprost sprzeczny z art. 69 ust. 2 pkt 5 ustawy Prawo bankowe. Tym

samym umowa jako sprzeczna z ustawą w całości jest nieważna z mocy art. 58 § 1 k.c. Tożsame stanowisko zostało wyrażone już wcześniej w orzecznictwie.⁸

4. Nieważność umowy z uwagi na sprzeczność z ustawą § 7 ust. 1, § 10 ust. 2, § 11 ust. 4 i § 13 ust. 5 umowy (art. 353¹ k.c. w zw. z art. 58 § 3 k.c.)

Postanowienia zawarte w § 7 ust. 1, § 11 ust. 4 i § 13 ust. 5 umowy kredytu (dalej: klauzule przeliczeniowe) są nieważne wobec naruszenia przez nie zawartej w art. 353⁽¹⁾ k.c. zasady równości kontraktowej stron umowy. W oparciu o te postanowienia pozwany bank uzyskał upoważnienie do dowolnego i niczym nieograniczonego kształtowania wysokości kursu CHF przez cały czas trwania umowy. Umowa nie wskazywała na jakiegokolwiek czynniki, które bank powinien był wziąć pod uwagę ustalając wysokość kursu waluty obcej, a zatem kurs ten mógł nawet w sposób rażąco odbiegać od jakiegokolwiek kursu spotykanego normalnie na rynku. Jednocześnie, skoro kurs waluty obcej miał bezpośrednie przełożenie na wysokość rat kredytu, w istocie powodowało to, że bank kształtował wysokość zobowiązania kredytobiorcy wobec siebie. Natomiast kredytobiorca nie posiadał jakichkolwiek uprawnień do sprzeciwienia się wysokości kursu narzuconego przez bank, jak też nie miał możliwości weryfikacji wysokości tego kursu i metodyki jego ustalania. Co więcej, kredytobiorca nie mógł też w żaden sposób „uwolnić się” od kursu stosowanego przez bank, ponieważ raty kredytu mogły być spłacane tylko w PLN z zastosowaniem kursu pozwanego banku, natomiast spłata kredytu bezpośrednio w walucie obcej nie była możliwa. Taki sposób ukształtowania praw i obowiązków stron umowy stanowi jaskrawe i oczywiste naruszenie zasady słuszności kontraktowej i równości stron, sprzeczne z art. 353⁽¹⁾ k.c. Powyższe stanowisko znajduje oparcie w aktualnym orzecznictwie.⁹ Jednocześnie należy zauważyć, że sformułowanie zasad przeliczania kursów waluty obcej w sposób obiektywny i nie budzący możliwości bez wątpienia było możliwe, o czym świadczy treść umowy kredytu zawartej przez powódkę w dniu 5.08.2002 r. z (...) spółką akcyjną z siedzibą w W., gdzie przeliczenia kursu waluty obcej odbywały się na podstawie kursu średniego NBP, a nie kursu ustalanego samodzielnie przez bank będący stroną umowy.

W zasadzie tożsame zarzuty można sformułować w stosunku do treści § 10 ust. 2 umowy. Postanowienie to odwoływało się do szeregu nieprecyzyjnie określonych czynników ekonomicznych mających warunkować zmiany oprocentowania umowy kredytu. Jednakże wskazanie na te czynniki było w istocie pozornie, gdyż w rzeczywistości wyłączna decyzja o zmianie oprocentowania i zakresie tej zmiany należała do pozwanego banku. Bank mógł zmienić oprocentowanie w dowolnej chwili i w dowolny sposób, zaś kredytobiorca nie miał żadnej możliwości, aby się temu sprzeciwić bądź żeby móc zweryfikować zasadność zmiany oprocentowania. W konsekwencji, pozwany posiadał pełną swobodę w zakresie kształtowania wysokości oprocentowania kredytu i tym samym wprost wpływał na wysokość zobowiązania kredytobiorcy. Taki sposób ułożenia praw i obowiązków stron umowy jest nie do pogodzenia z art. 353¹ k.c.

Jest oczywiste i bezsporne, że strony (a w szczególności pozwany bank) nie zawarłyby umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej bez postanowień zawartych w § 7 ust. 1, § 10 ust. 2, § 11 ust. 4 i § 13 ust. 5 umowy. Tym samym więc sprzeczność tych postanowień z ustawą (art. 353¹ k.c.) prowadzi w konsekwencji do nieważności całej umowy z mocy art. 58 § 3 k.c.

5. Nieważność umowy z uwagi na niedozwolony charakter umowy § 7 ust. 1, § 11 ust. 4 i § 13 ust. 5 umowy (art. 385¹ § 1 k.c.) prowadzący do sprzeczności umowy z ustawą (art. 58 § 1 k.c.)

Do § 7 ust 1 i § 11 ust. 4 umowy kredytu znajduje zastosowanie art. 479⁽⁴³⁾ k.p.c. (mający w niniejszym wypadku nadal zastosowanie na podstawie art. 9 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw). Na podstawie prawomocnych wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone zostały wpisane stosowane przez pozwany bank postanowienia o treści: "Raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane są w złotych po uprzednim ich przeliczeniu wg kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej (...) S.A. obowiązującego na dzień spłaty (...) (pozycja (...)) i "przeliczenia kredytu na walutę waloryzacji bank dokonuje wg kursu kupna danej waluty z tabeli kursowej banku obowiązującej w dniu i godzinie uruchomienia kredytu" (pozycja (...)), których treść jest tożsama z § 7

ust 1 i § 11 ust. 4 umowy kredytu. Zgodnie z art. 479⁽⁴³⁾k.p.c., wyroki Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów mają skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanych za niedozwolone postanowień wzorca umowy do rejestru. Na powyższy skutek stosowania art. 479⁽⁴³⁾k.p.c. wskazano także w orzecznictwie.¹⁰ Tak rozumiany skutek tzw. rozszerzonej prawomocności wyroków Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów jest również zgodny z dyrektywą 93/13 i realizuje jej cele wskazane w art. 6 i 7.¹¹

Niezależnie od tego, § 7 ust. 1, § 11 ust. 4 i § 13 ust. 5 umowy spełniają wszystkie przesłanki z art. 385¹ § 1 k.c.

Pozwany zawarł umowę kredytu z kredytobiorcą w ramach swojej działalności gospodarczej, natomiast po stronie kredytobiorcy brak jest związku tej umowy z działalnością gospodarczą, a tym samym należy go uznać za konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. Jak już wskazano wcześniej, fakt późniejszego zarejestrowania działalności gospodarczej pod adresem kredytowanej nieruchomości nie ma w tym względzie żadnego znaczenia.

Umowa została zawarta z wykorzystaniem wzorca umownego stosowanego przez pozwanego, a ponadto pozwany nie przedstawił żadnego dowodu, aby analizowane postanowienia umowne były przez powoda negocjowane w jakimkolwiek zakresie. Oceny tej nie zmienia fakt, że strony uzgodniły treść innych postanowień umownych (wysokość kredytu, data płatności rat, cel kredytu itd.). Tym samym pozwany nie udowodnił, aby treść umowy została indywidualnie uzgodniona przez kredytobiorcę, pomimo że to na nim spoczywał ciężar dowodu w tym zakresie (art. 385¹ § 3 k.c.).

Kwestia, czy klauzule przeliczeniowe określają główne świadczenia stron była sporna w orzecznictwie, aktualnie nie budzi wątpliwości, że postanowienia te określają główne świadczenia stron.¹² Ocena ta nie sprzeciwia się jednak możliwości uznania klauzul przeliczeniowych za niedozwolone postanowienia umowne, ponieważ zostały one sformułowane w sposób niejednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), czyli nie zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem (art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG). Treść tych postanowień umownych nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs CHF dla celów wyliczenia salda kredytu i wysokości rat kapitałowo-odsetkowych. Tożsamy wniosek obecnie przeważa w orzecznictwie w stosunku do klauzul przeliczeniowych o zbliżonej bądź tożsamej treści.¹³

Zakwestionowane postanowienia umowy kredytu kształtowały prawa i obowiązki kredytobiorcy w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jej interesy. Po pierwsze, w oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu (różnicy pomiędzy kursem kupna i sprzedaży waluty obcej), pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a służyły jedynie pokryciu kosztów udzielenia przez bank kredytu i zabezpieczenia banku przed ryzykiem kursowym. Jednocześnie, w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty oraz jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Po drugie, konsument nie został właściwie pouczony o ryzyku kursowym wiążącym się z zawarciem umowy kredytu powiązanej z walutą obcą, a przedstawione przez bank informacje były lakoniczne i nieadekwatne do rozmiarów ryzyka obciążającego nieprofesjonalnego klienta banku. Po trzecie i najbardziej istotne, klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi w istocie całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank. Tym samym bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie, nawet oderwanym od jakiegokolwiek kursu występującego na rynku, ze szkodą dla kredytobiorcy. Jednocześnie kredytobiorca w żaden sposób nie mógł się sprzeciwić wysokości kursu narzuconego przez bank, a pomimo tego był on zmuszony zastosować się do tego kursu, gdyż nie miał możliwości spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej. W rezultacie więc bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta. Tym samym Sąd podziela opinię, że "Mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza

interesy konsumenta. Klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną."14

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.15 Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności zmiana brzmienia art. 358 k.c. z dnia 24.01.2009 r. i wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw), kwestia zawarcia bądź niezawarcia przez strony aneksu do umowy kredytu upoważniającego kredytobiorcę do spłaty rat kredytu bezpośrednio w walucie obcej, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń. Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR CHF 3M) charakterystycznego dla kredytów udzielanych w walucie CHF lub powiązanych z tą walutą.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta. Tym samym brak jest podstaw do jakiegokolwiek modyfikacji tych postanowień, uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.16

Według stanowiska całkowicie przeważającego w aktualnym orzecznictwie, uznanie klauzul przeliczeniowych za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu.17 Należy tutaj zwrócić uwagę, że wprawdzie art. 385¹ § 1 k.c. nie wskazuje wprost na sankcję nieważności umowy zawierającej niedozwolone postanowienia umowne, niemniej jednak jeżeli te niedozwolone postanowienia umowne określają świadczenia główne umowy, to należy przyjąć, że w takiej sytuacji sankcja nieważności całej umowy będzie mieć podstawę w art. 58 § 1 k.c.

6. Wysokość roszczenia

Bezwzględna nieważność całej umowy kredytu ex tunc wynikająca z powyższych przyczyn oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (condictio sine causa) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Tym samym roszczenie główne o zwrot rat kredytu było uzasadnione. Natomiast okoliczność, że pozwany bank posiada wobec kredytobiorcy przedawnione już roszczenie o zwrot równowartości wypłaconego kapitału kredytu nie ma w tym względzie znaczenia i nie wpływa w żaden sposób na zasadność powództwa kredytobiorcy, skoro pozwany nie podniósł zarzutu potrącenia, zarzutu zatrzymania ani nie wytoczył powództwa wzajemnego18, a w okolicznościach niniejszej sprawy nie miały znaczenia tym bardziej, że suma rat kredytu przewyższa wysokość wypłaconego kapitału kredytu. Okoliczności te uzasadniały uwzględnienie powództwa co należności głównej. Z przeprowadzonych w sprawie dowodów z dokumentów wynika, że od dnia zawarcia umowy z dnia 31.08.2006 r. do dnia 10.03.2019 r. powódka uiściła na rzecz pozwanego kwotę 263.909.90 zł tytułem spłaty rat kredytu. Powódka w niniejszej sprawie dochodziła kwoty 38.909,90 zł, czyli nadwyżki, która powstała w związku z tym, że uiściła tytułem spłaty rat kredytu kwotę przewyższającą 225.000 zł (równowartość kapitału kredytu). Roszczenie powódki obejmuje zatem równowartość części rat kredytu uiszczonych od dnia zawarcia umowy do dnia 10.03.2019 r., w części przekraczającej równowartość kwoty 225.000 zł. Tym samym powódka wykazała swoje roszczenie zarówno co do zasady, jak i co do wysokości.

Niemniej jednak, w razie przyjęcia, że pomimo wszystkich powyższych uwag umowa kredytu nie byłaby nieważna, natomiast mogłaby funkcjonować bez niedozwolonych postanowień umownych, to na uwzględnienie zasługiwałoby roszczenie ewentualne pozwu. W razie takiego bowiem stanowiska należałoby przyjąć, że po usunięciu z umowy abuzywnych klauzul przeliczeniowych umowa ta może być wykonywana jako umowa kredytu złotowego, niepowiązana w żaden sposób z walutą obcą, ale oprocentowania w oparciu o stawkę LIBOR CHF 3M. Natomiast wobec ustalenia

rat kredytu w zawyżonej wysokości przez pozwanego bank kredytobiorcy przysługuje roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego (condictio indebiti) w postaci nadpłaconej części rat kredytu na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Po rozszerzeniu powództwa (k. 475), powódka dochodziła od pozwanego nadpłaty wysokości 66.643,39 zł za okres od dnia 10.10.2006 r. do dnia 10.03.2019 r. Wysokość roszczenia dochodzonego przez powódkę odpowiada wysokości nadpłaty rat kredytu ustalonej przez Sąd w oparciu o dowód z opinii biegłego, a tym samym wysokość roszczenia została przez powódkę wykazana. Podsumowując, w razie uznania, że umowa kredytu zawiera niedozwolone postanowienia umowne, lecz nie jest nieważna, uwzględnieniu podlegałoby powództwo ewentualne i tym samym należałoby zasądzić od pozwanego na powódki kwotę 66.643,39 zł.

7. Odsetki

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem w świetle art. 455 k.c. staje się wymagalne po wezwaniu dłużnika do zapłaty. Powódka przed wszczęciem postępowania nie wzywała pozwanego do zapłaty, a zatem funkcję wezwania do zapłaty spełnił pozew. Został on doręczony pozwanemu w dniu 31.07.2019 r., wobec czego Sąd przyjął, że pozwany powinien był spełnić świadczenie dochodzone pozwem w terminie 14 dni, a zatem po upływie tego terminu, czyli od dnia 15.08.2019 r., pozwany pozostawał w opóźnieniu. Wobec tego Sąd na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zasądził od pozwanego na rzecz powoda odsetki ustawowe za opóźnienie od tej daty, jednocześnie oddalając powództwo w zakresie żądania zasądzenia odsetek za okres wcześniejszy.

8. Zarzut przedawnienia

Podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia Jest nietrafny. Powódka nie domagała się od pozwanego zapłaty z tytułu łączącego ich stosunku umownego, lecz z tytułu świadczenia nienależnego (art. 405 k.c. w zw. z art. 410 k.c.), które ze swojej natury nie może stanowić roszczenia o świadczenie okresowe. Wobec tego do roszczenia strony powodowej odnosił się dziesięcioletni termin przedawnienia (art. 118 k.c.). Należy w tym miejscu zauważyć, że zgodnie z aktualnym orzecnictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, art. 120 § 1 zd. 2 k.c. w zw. z art. 455 k.c. powinien być rozumiany w ten sposób, że termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczenia nienależnego spełnionego w wykonaniu umowy zawierającej niedozwolone postanowienia umowne zaczyna bieg nie z datą spełnienia świadczenia, lecz z datą, w której konsument dowiedział się, że umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się o tym dowiedzieć. Przeprowadzone w sprawie nie pozwoliło na ustalenie, że powódka dowiedziała się lub powinna była dowiedzieć się o niedozwolonym charakterze postanowień umownych zawartych w umowie kredytu w jakiegokolwiek wcześniejszej dacie niż data wniesienia pozwu. Skoro zaś data wniesienia pozwu jednocześnie spowodowała przerwanie biegu przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.), to roszczenie powódki nie może być uznane za przedawnione.

9. Koszty procesu

Pozwany przegrał sprawę niemal w całości, co uzasadniało zasądzenie od niego na rzecz strony powodowej całych kosztów procesu na podstawie art. 100 k.p.c. w wysokości 6.117 zł obejmujących kwoty:

- 1.000 zł tytułem równowartości opłaty od pozwu (k. 14),
- 17 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa (k. 22),
- 1.500 zł tytułem pobranej i wykorzystanej zaliczki na poczet wydatków związanych z dopuszczeniem dowodu z opinii biegłego sądowego,
- 3.600 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

10. Koszty sądowe

Na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych Sąd obciążył pozwanego, jako stronę przegrywającą, kosztami sądowymi w postaci wynagrodzenia biegłego sądowego w zakresie kwoty 3.600,90 zł, co do której wynagrodzenie to zostało tymczasowo pokryte z środków Skarbu Państwa (k. 450, 490).

ZARZĄDZENIE

1.(...)

2. (...).

W., dnia **8 czerwca 2021 r.**

1 por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 31 stycznia 2019 r., I ACa 7/18, L. nr 2627888,

2 por. wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 29 października 2019 r., V Ca 403/19, L. nr 2271826,

3 por.:

- wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 8 maja 2015 r., III Ca 155/15, L. nr 2063717,

- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 28 września 2016 r., XXVII Ca 678/16, L. nr 2257295,

- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 22 grudnia 2016 r., XXVII Ca 1935/16, L. nr 2439683,

- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 27 kwietnia 2017 r., XXVII Ca 147/17, L. nr 2439685,

- wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 7 listopada 2017 r., III Ca 1350/17, L. nr 2070041,

- wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 19 grudnia 2017 r., III Ca 1541/17, L. nr 2068268,

- wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 26 stycznia 2018 r., III Ca 1596/17, L. nr 2069490,

- wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 19 kwietnia 2018 r., III Ca 76/18, L. nr 2065081,

- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 29 października 2019 r., V Ca 403/19, L. nr 2271826,

4 III Ca 1427/15, L. nr 1611366

5 por.: wyrok Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 3 lipca 2013 r., II C 1693/10, L. nr 2063815; wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 30 kwietnia 2014 r., I ACa 1209/13, L. nr 1067292; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2015 r., II CSK 768/14, OSNC 2015 nr 11, poz. 132, str. 58; wobec cofnięcia apelacji przez (...) S.A. postępowanie apelacyjne przed Sądem Apelacyjnym w Ł. pod sygn. akt I ACa 1058/15 zostało umorzone,

6 por.:

- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 29 października 2019 r., V Ca 403/19, L. nr 2271826,

- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 13 grudnia 2019 r., XXVII Ca 3480/16, L. nr 2295862,

- wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 16 grudnia 2019 r., I ACa 952/18, niepubl.,

7 por. K. K., Nieważność umowy kredytu na skutek wadliwego określenia warunków zmiany oprocentowania, Przegląd Prawa (...), (...)/el. 2017,

8 por. wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 29 października 2019 r., V Ca 403/19, L. nr 2271826,

9 por.:

- wyrok Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 9 września 2019 r., I ACa 448/19, L. nr 2737849,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 23 października 2019 r., V ACa 567/18, L. nr 2761603,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 12 lutego 2020 r., V ACa 297/19, L. nr 2977478,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 3 kwietnia 2020 r., VI ACa 538/19, L. nr 3102931,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w G. z dnia 6 lipca 2020 r., V ACa 52/20, L. nr 3102690,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 26 sierpnia 2020 r., VI ACa 801/19, L. nr 3114801,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 22 października 2020 r., I ACa 702/19, L. nr 3112541,

10 por.:

- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, L. nr 1916698,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2016 r., II CSK 750/15, L. nr 2182659,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 18 grudnia 2018 r., I ACa 953/16, L. nr 2636486,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 10 lipca 2019 r., VI ACa 1712/17, niepubl.,
- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 16 października 2019 r., V Ca 3290/18, L. nr 2271456,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 8 listopada 2019 r., I ACa 202/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 22 stycznia 2020 r., I ACa 1409/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 29 stycznia 2020 r., I ACa 67/19, L. nr 2292747,
- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 6 lutego 2020 r., XXVII Ca 2114/18, L. nr 3032902
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 28 maja 2020 r., I ACa 397/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 24 czerwca 2020 r., V ACa 442/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 10 sierpnia 2020 r., I ACa 1276/18, niepubl.,

11 por.:

- pkt 44 wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 26 kwietnia 2012 r., C-472/10, N. H.,
- pkt 47 wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 21 grudnia 2016 r., C-119/15, Biuro (...)

12 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, L. nr 2642144,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, L. nr 2690299,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19, L. nr 2741776,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, L. nr 2771344,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, L. nr 3126114,

13 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, L. nr 2642144,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, L. nr 2690299,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, L. nr 2771344,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, L. nr 3126114,

14 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, I CSK 1049/14,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16, L. nr 2308321,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 lipca 2017 r., II CSK 803/16, L. nr 2369626,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, L. nr 2642144,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, L. nr 2690299,

- postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2019 r., V CSK 152/19, L. nr 2745871,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2019 r., IV CSK 309/18, L. nr 2732285,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2019 r., V CSK 347/18, L. nr 2749471,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, L. nr 2744159,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, L. nr 2771344,

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 września 2020 r., I CSK 556/18, L. nr 3126114,

15 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, L. nr 2504739

16 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3 października 2019 r., C-290/18, D.,

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Bank (...),

17 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, L. nr 2771344,

- wyrok Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 19 czerwca 2019 r., I ACa 250/19, L. nr 2716967,

- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 10 lipca 2019 r., VI ACa 1712/17, niepubl.,

- wyrok Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 5 września 2019 r., I ACa 349/18, L. nr 2238772,

- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 16 października 2019 r., V Ca 3290/18, L. nr 2271456,

- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 23 października 2019 r., V ACa 567/18, niepubl.,

- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 13 listopada 2019 r., I ACa 674/18, L. nr 2288617,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 13 listopada 2019 r., I ACa 268/19, L. nr 2282846,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 19 listopada 2019 r., I ACa 265/19, L. nr 2271952,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 26 listopada 2019 r., I ACa 722/18, L. nr 2315111,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 27 listopada 2019 r., V ACa 752/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 28 listopada 2019 r., V ACa 490/18, L. nr 27767463,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 4 grudnia 2019 r., I ACa 442/18, L. nr 2770377,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 4 grudnia 2019 r., I ACa 66/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 16 grudnia 2019 r., I ACa 952/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 18 grudnia 2019 r., I ACa 86/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 30 grudnia 2019 r., I ACa 697/18, L. nr 2279162,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 30 grudnia 2019 r., VI ACa 361/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w P. z dnia 13 stycznia 2020 r., I ACa 1205/18, L. nr 2334192,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 15 stycznia 2020 r., I ACa 104/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 22 stycznia 2020 r., I ACa 473/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 29 stycznia 2020 r., I ACa 67/19, L. nr 2292747,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 4 lutego 2020 r., I ACa 1196/18, niepubl.,
- postanowienie Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 5 lutego 2020 r., I ACa 333/19, L. nr 2396291,
- wyrok Sądu Okręgowego w W. z dnia 6 lutego 2020 r., XXVII Ca 2114/18, L. nr 3032902,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 6 lutego 2020 r., I ACa 546/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 12 lutego 2020 r., V ACa 297/19, L. nr 2352943,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 28 lutego 2020 r., I ACa 739/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 6 marca 2020 r., I ACa 367/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 10 marca 2020 r., I ACa 846/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 18 lutego 2020 r., I ACa 565/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w S. z dnia 27 lutego 2020 r., I ACa 217/19, L. nr 2937477,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w B. z dnia 28 lutego 2020 r., I ACa 739/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w S. z dnia 30 marca 2020 r., I ACa 446/19, L. nr 3042470,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 28 maja 2020 r., I ACa 397/18, niepubl.,

- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 16 czerwca 2020 r., I ACa 540/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w G. z dnia 6 lipca 2020 r., V ACa 52/20, L. nr 2496259,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 8 lipca 2020 r., I ACa 397/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 10 lipca 2020 r., I ACa 1027/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 17 lipca 2020 r., I ACa 831/18, L. nr 3057529,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 30 lipca 2020 r., I ACa 99/19, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 4 sierpnia 2020 r., I ACa 1124/17, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 10 sierpnia 2020 r., I ACa 1276/18, niepubl.,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 14 sierpnia 2020 r., I ACa 865/18, L. nr 3054618,
- wyrok Sądu Apelacyjnego w K. z dnia 17 września 2020 r., I ACa 763/19, L. nr 2494904,

18 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 r., III CZP 11/20,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7 maja 2021 r., III CZP 6/21,

19 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9 lipca 2020 r., (...), C#698/18 i C#699/18,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16 lipca 2020 r., (...), C#224/19 i C#259/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22 kwietnia 2021 r., (...) (...), C-485/19.